

22. 10. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Trestní odpovědnost v českém právu a připravované změny část 3. "Právnícké osoby"

Přestože tak zákon č. [140/1961](#) Sb., trestní zákon, výslovně nestanoví, dle českého platného trestního práva může být pachatelem trestného činu pouze fyzická osoba, neboť trestní zákon nezná trestní odpovědnost právnických osob. České trestní právo tak důsledně ctí zásadu individuální trestní odpovědnosti fyzických osob. Na tomto nic nemění ani ustanovení § 90 odst. 2 trestního zákona, dle kterého jestliže zákon stanoví, že pachatel musí být nositelem zvláštní vlastnosti, způsobilosti nebo postavení, postačí, že zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení jsou dány u právnické osoby, jejímž jménem pachatel jedná. I nadále bude tudíž platit princip odpovědnosti fyzické osoby za vlastní zavinění. Bude tomu tak např. u trestného činu poškozování věřitele podle § 256 trestního zákona.

Dopustí-li se zaměstnavatel, jímž budeme rozumět např. společnost s ručením omezeným jako obchodní společnost, ve vztahu ke svému zaměstnanci jako věřiteli některého z jednání předvídaného pod písm. a) až d) tohoto zákonného ustanovení a naplní-li tak skutkovou podstatu tohoto trestného činu, nebude trestně odpovědným za tento trestný čin zaměstnavatel jako osoba právnická, nýbrž osoba za něj či jeho jménem způsobem uvedeným v ustanovení § 90 odst. 2 trestního zákona jednající.

Stejně je tom tak i u přestupků, jež jsou částečně kodifikovány v zákoně č. [200/1990](#) Sb., o přestupcích, a dále jsou přestupky upraveny v řadě dalších zákonů. Naopak jde-li o jiné správní delikty než přestupky, jejich subjektem může být fyzická i právnická osoba. Skutkové podstaty takovýchto správních deliktů nalezneme v řadě zákonů upravujících jednotlivé úseky veřejné správy (oblast ochrany životního prostředí, školství apod.).

Stav neexistence trestní odpovědnosti právnických osob je typickým pro kontinentální právní systémy, jež vychází z výlučné trestní odpovědnosti osob fyzických. Jinak tomu je u angloamerického právního pojetí, jež trestní odpovědnost právnických osob od počátku znalo. Pravdou je, že myšlenka trestní odpovědnosti právnických osob začíná v posledních desetiletích zapouštět kořeny i v některých zemích s kontinentální právní úpravou. Jako příklad evropských zemí, jež v poměrně nedávné minulosti trestní odpovědnost právnických osob zavedly, je možno zmínit kromě Nizozemí (1976) a Francie (1994) také Slovinsko (1994) a Belgie (1999). Jak uvádí např. Gabriela Molárová ve svém článku, jež vyšel na stránkách internetového serveru [epravo.cz](#) dne 27.5.2002, hlasy po zavedení trestněprávní odpovědnosti právnických osob zaznívají především od mezinárodních organizací jako je Rada Evropy, Organizace spojených národů, Evropská společenství atp. Sílí totiž názor, že v rámci činnosti právnických osob dochází k tak závažným protispolečenským jednáním se závažnými následky, které již nadále nemohou být ponechány mimo dosah trestního práva, které je vzhledem ke svému charakteru určeno k ochraně společnosti před porušením těch

nejelementárnějších společenských hodnot, a je proto vybaveno těmi nejcitelnějšími prostředky státního donucení. Jako příklad z posledních let lze uvést rezoluci XV. Mezinárodního kongresu trestního práva (Rio de Janeiro 1994), která v sekci I. doporučuje sankcionovat právnické osoby za trestné činy proti

životnímu prostředí. Jde-li o právní povahu takto mezinárodně přijímaných dokumentů, je velmi rozdílná. Zatímco některé z nich jsou závaznými mezinárodními smlouvami a ukládají účastnickým státům povinnost zavést vnitrostátním právem trestní odpovědnost právnických osob a sankce ukládané právnickým osobám, jiné mají povahu doporučení, resp. nemají vůbec právní charakter. Jak dále uvádí důvodová zpráva k návrhu zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, shoda existuje v tom, že nikoli všechny druhy právnických osob by mohly nebo měly podléhat trestní odpovědnosti. V úvahu přicházejí pouze právnické osoby mající povahu korporací (sdružení fyzických nebo právnických osob), tedy ty, které mají personální substrát, ať už jde o právnické osoby soukromého nebo veřejného práva. Trestní odpovědnost a s tím spojený postih lze uplatňovat i vůči právnickým osobám v likvidaci. Nepředpokládá se však trestní odpovědnost kolektivních subjektů, které nemají právní subjektivitu - tzv. faktických sdružení osob nebo společenství ve fázi formování (existuje např. v Nizozemí), neboť by to vytvářelo interpretační potíže a nebylo by to účinné. Výslovně by však měly být vyňaty stát a jednotky územní samosprávy (obce, vyšší samosprávné územní celky - kraje). Naproti tomu by měla být uplatňována trestní odpovědnost i proti cizozemským právnickým osobám podobně jako proti cizím státním příslušníkům, i když vykonatelnost některých sankcí vůči nim může být problematická.

Obdobný trend je možno vysledovat i v trestním právu České republiky, přičemž jako hodnověrný důkaz tohoto tvrzení je jistě mimo jiné připravovaný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (o něm bude pojednáno níže).

Pro zavedení trestněprávní odpovědnost právnických osob se nabízí řada argumentů, mezi jinými je to snaha o relevantní postih členů orgánů jakož i společníků právnických osob, zejména obchodních společností a družstev, jež nachází podporu v rámci široké veřejnosti. Nabízejí se ale logicky také i argumenty proti tomuto zamýšlenému zavedení. Je to zejména skutečnost, že tresty, jež by v případě právnických osob nejčastěji připadaly v úvahu (pomineme-li samu skutečnost, že takovýchto trestů je poskromnu), je možné použít již v současnosti. Jako příkladný výčet takto možných sankcí pro právnické osoby uvádí druhý protokol k Evropské úmluvě o ochraně finančních zájmů ES zbavení nároku na veřejné dávky a subvence, dočasné či trvalé vyloučení z komerčních aktivit, soudní dohled a konečně likvidace právnické osoby, přičemž velmi často jsou doporučovány peněžní sankce. Druhým z těchto argumentů pak bude ta okolnost, že právnická osoba jako fiktivní právní subjekt vždy jedná prostřednictvím osob fyzických, tedy jakýkoliv delikt spáchaný právnickou osobou je nutně výsledkem činnosti konkrétní fyzické osoby nebo osob. Tyto osoby ale pouze zneužívají to, že jim je v řadě případů problém jejich individuální trestní odpovědnost prokázat.

Výsledkem výše uvedených tendencí a pnutí v české odborné veřejnosti je připravovaný zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Tento vládní návrh zákona, jež byl předložen poslanecké sněmovně dne 21.7.2004, je v současné době v 1. čtení, přičemž byl zařazen na pořad jednání 35. schůze poslanecké sněmovny. Schválené znění zákona by mělo vstoupit v účinnost k 1.1.2005. Účinnost je tak stanovena v souladu s předpokládanou účinností nového trestního zákoníku.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Podmíněné upuštění od trestního stíhání: racionální odklon u právnických osob](#)
- [Zkreslené vzpomínky v trestním řízení vedeném pro pohlavní zneužívání](#)
- [Přenositelnost důkazů z daňového do trestního řízení](#)
- [Praktický návod na úspěch žádosti o podmíněné propuštění od roku 2026](#)
- [Přijetí prohlášení viny a povinnost soudu vypořádat námitky poškozeného](#)
- [Podmínky pro uložení trestu vyhoštění cizince](#)
- [Zamýšlení nad systémem alternativních trestů: poznámky na pozadí mezinárodní vědecké](#)

konference „Rethinking Sentencing: Are We Getting Justice Right?“

- Správné určení počátku běhu lhůty pro podání stížnosti proti usnesení soudu, kterým se nařizuje výkon trestu odnětí svobody
- Rozšiřování státní moci při implementaci acquis EU: český fenomén gold-platingu na příkladu konfiskační směrnice
- Změna způsobu určování výše peněžité pomoci obětem: Řešení všech dosavadních problémů?
- Uplatnění adhezního nároku v trestním řízení a správním řízení